

Partnership for Good Governance

Законодавство ЄС: боротьба з відмиванням злочинних доходів та фінансуванням тероризму

Модуль 4 – Інституції та їхня роль у впровадженні

Co-funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-funded and implemented
by the Council of Europe

*Завдання
Модуля 4*

Дослідити повноваження Європейської комісії та AMLA у сфері ПВК/ФТ/ФР.

Окреслити повноваження національних підрозділів фінансової розвідки, наглядових та інших органів у сфері ПВК/ФТ/ФР.

Визначити роль механізмів FATF та MONEYVAL.

Додаткове завдання: виявити виклики/недоліки/прогалини, які слід усунути для більш ефективної взаємодії з органами ЄС.

Роль Європейської комісії у AML

Дотепер Європейська Комісія відіграла центральну роль у системі ЄС щодо протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму шляхом:

- Пропонування та розробки директив та регламентів щодо протидії відмиванню коштів (наприклад, 4 AMLD – 6AMLD, Регламент AML).
- Моніторингу транспозиції директив AML державами-членами.
- Ініціювання процедур порушення за невиконання вимог.
- Координації політики з національними підрозділами фінансової розвідки (FIU) та наглядовими органами.
- Підтримки розробки оцінок ризиків та політики.

Обмеження: Комісія не здійснює безпосереднього нагляду за фінансовими установами та не може забезпечити дотримання правил AML на рівні суб'єктів господарювання.

***Directorate-General
for Financial Stability,
Financial Services
and Capital Markets
Union
(DG FISMA)***

Напрямок AML/CFT вважається частиною цілісності фінансової системи ЄС та є частиною **Генерального директорату Комісії з питань фінансової стабільності, фінансових послуг та союзу ринків капіталу (DG FISMA)**.

- Забезпечення стабільної та стійкої фінансової системи, яка сприяє економічному зростанню.
- Підтримка довгострокової конкурентоспроможності, цифрової трансформації та зеленого переходу.
- Розробка правил, що дозволяють громадянам краще заощаджувати, а бізнесу — залучати капітал для інновацій.
- Протидія фінансовим злочинам та зловживанням на ринку, а також запровадження санкцій у разі потреби.

У 2021 році Комісія запропонувала створити AMLA - EU Anti-Money Laundering Authority.

Очолює директорат Джон Берріган, а за політичний напрям відповідає комісарка *Марія Луїс Альбукерке*.

2022 EU SNRA – Supranational Risk Assessment

ЗВІТ КОМІСІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ щодо оцінки ризику відмивання грошей та фінансування тероризму, що впливає на внутрішній ринок та пов'язаний з транскордонною діяльністю (2022 EU SNRA – Supranational Risk Assessment):

- **є стратегічним документом**, що публікується раз на два роки,
- оцінює системні ризики для всього ЄС,
- **формує основу для впровадження Директив AML на національному рівні**,
- спрямований на гармонізацію ризик-орієнтованого підходу серед країн-членів.

Мета SNRA - виявити найбільш вразливі сектори, послуги та продукти, які можуть бути використані для ПВК/ФТ, допомогти національним урядам краще оцінювати власні ризики, сприяти єдиному застосуванню норм AMLD у всьому ЄС.

***The Directorate-
General for
Enlargement and the
Eastern
Neighbourhood
(DG ENEST)***

Генеральний директорат з питань розширення та східного сусідства (DG ENEST) просуває політику розширення ЄС та східного сусідства. Gert Jan Koopman очолює DG ENEST.

Підтримка країн-кандидатів:

- Супроводжує виконання критеріїв членства, визначених Договором про ЄС.
- Координує переговори про вступ та двосторонні відносини з кандидатами.

Фінансова та технічна допомога:

- Адмініструє підтримку для:
 - країн-кандидатів і потенційних кандидатів,
 - країн Східного партнерства (зокрема Вірменії, Азербайджану, Білорусі).
- *Просуває цінності, інтереси та політику ЄС у регіоні.*

Marta Kos є Комісаром з розширення ЄС.

The Directorate- General for Migration and Home Affairs (DG HOME)

Directorate-General for Migration and Home Affairs (DG HOME) — це один з Генеральних директоратів Європейської Комісії, відповідальний за міграцію, безпеку, управління кордонами та протидію злочинності, включно з боротьбою з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Основні сфери відповідальності:

- **Формування міграційної політики.** Розробка законодавства у сфері легальної міграції, притулку, інтеграції, повернення.
- **Боротьба з організованою злочинністю та тероризмом.** Участь у формуванні політики ЄС у сфері **AML/CFT** (разом із DG FISMA).
- **Управління зовнішніми кордонами**
- **Цифрова безпека та кіберзлочинність**

DG HOME тісно співпрацює з **DG FISMA, Europol, FIU** та іншими структурами у рамках розробки AML-регламентів, зокрема щодо взаємодії з правоохоронними органами, боротьби з фінансуванням тероризму, виявлення ризиків зловживання міграційними потоками для цілей відмивання коштів.

Directorate-General for Justice and Consumers (DG JUST)

Directorate-General for Justice and Consumers (DG JUST)— це Генеральний директорат Європейської Комісії, відповідальний за формування та втілення політики ЄС у сфері юстиції, верховенства права, основоположних прав та захисту прав споживачів.

Основні напрями діяльності:

- *Правосуддя і верховенство права.* Контролює виконання Європейського правового порядку.
- *Основоположні права і недискримінація,* застосування Хартії основних прав ЄС, захист даних.
- Політика щодо гендерної рівності та правовий захист вразливих груп, захист прав споживачів у ЄС

DG JUST не є провідним директоратом у сфері боротьби з відмиванням коштів, проте він:

- Сприяє узгодженню кримінальних аспектів AML (наприклад, у рамках **6-ї AMLD**, що стосується криміналізації відмивання коштів).
- Бере участь у забезпеченні **захисту основоположних прав** при застосуванні заходів AML/CFT (баланс між безпекою і правами людини).
- Працює над **транскордонним правовим співробітництвом**, зокрема щодо заморожування та конфіскації активів.

*Організація
роботи
підрозділів
фінансової
розвідки у
країнах ЄС*

Структурна організація та принципи підрозділів фінансової розвідки:

Адміністративна незалежність: ПФР у ЄС зазвичай створюються як незалежні адміністративні органи (наприклад, у складі міністерств фінансів чи юстиції), а не як правоохоронні органи.

Профілактична функція: ПФР ЄС часто відіграють фільтруючу та аналітичну роль, а не проводять розслідування безпосередньо, що дозволяє краще розставляти пріоритети та уникати дублювання з правоохоронними органами.

Централізація звітності: Централізовані системи допомагають ПФР отримувати та аналізувати повідомлення про підозрілі операції (ППО) від зобов'язаних осіб та визначати, які з них потребують подальших дій.

Платформа ПФР ЄС

Платформа підрозділів фінансової розвідки ЄС (EU FIU Platform) — це координаційний механізм, створений Європейською Комісією для сприяння співпраці між фінансовими розвідками (FIUs) країн-членів ЄС у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Створена Комісією відповідно до 4-ї та 5-ї Директив AML (AMLD), без статусу окремого юридичного органу.

Складається з представників **усіх національних FIU країн-членів ЄС**, а також **представників Європейської Комісії, Europol, ЕВА, ЕСВ** (у статусі спостерігачів або технічних партнерів).

- Покращити обмін інформацією між FIUs країн ЄС, включаючи оперативні та стратегічні дані.
- Уніфікувати практики аналізу підозрілих операцій.
- Сприяти розробці законодавчих ініціатив (зокрема, у межах єдиного Rulebook з AML).
- Підтримувати технічні рішення для спільного аналізу (зокрема, у перспективі — AMLA).

FATF

Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF) – це міжурядовий орган, створений у 1989 році для розробки політики боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням зброї масового знищення.

У 2012 році FATF переглянула свої стандарти, видавши нову редакцію «Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та його розповсюдженням», відомі як 40 рекомендацій FATF.

FATF веде два публічні списки моніторингу для виявлення юрисдикцій зі стратегічними недоліками в їхніх режимах боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

Процес FATF:

- FATF проводить взаємну оцінку або подальший огляд.
- Якщо виявляються суттєві прогалини, країну додають до «Сірого списку».
- Країна повинна регулярно звітувати про прогрес.
- FATF переглядає статус на кожному пленарному засіданні (тричі на рік).

Директива ЄС	Ключові положення	Відповідність FATF
4AMLD (2015)	<ul style="list-style-type: none"> – Запроваджено ризик-орієнтований підхід (risk-based approach) – Вимоги до належної перевірки клієнтів (KYC) – Реєстри кінцевих бенефіціарів 	<p>Відповідає FATF Recommendation 10–12 та 24</p> <p>Орієнтована на прозорість власності та управління</p>
5AMLD (2018)	<p>Включення віртуальних активів</p> <ul style="list-style-type: none"> – Регулювання передплачених карток – Посилено доступ до UBO-реєстрів 	<p>Реакція на FATF оновлення щодо VASP (2018)</p> <p>Відповідність рекомендаціям щодо нових технологій</p>
6AMLD (2018)	<p>Гармонізовано визначення злочинів, пов'язаних із відмиванням коштів</p> <ul style="list-style-type: none"> – Визначено кримінальну відповідальність юридичних осіб – Уніфіковано санкції 	<p>Відповідає FATF Recommendation 3 та 26</p> <p>Зміцнює правозастосування на рівні ЄС</p>

MONEYVAL

MONEYVAL розшифровується як Комітет експертів з оцінки заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Це моніторинговий орган Ради Європи, завданням якого є оцінка дотримання міжнародних стандартів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Це один з регіональних органів за типом FATF (FSRB), які застосовують та сприяють впровадженню 40 рекомендацій FATF. Члени: **35 юрисдикцій** (держави-члени Ради Європи, плюс кілька держав-спостерігачів)

Мандат MONEYVAL: Оцінка національних систем боротьби з відмиванням коштів/фінансуванням тероризму, як шляхом взаємних оцінок та звітів про подальші дії так і на основі методології FATF.

Сприяння впровадженню:

- Рекомендацій FATF та відповідних конвенцій ООН.
- Консультування урядів щодо правових, регуляторних та інституційних реформ.
- Звітування перед FATF та Радою Європи щодо дотримання вимог у сфері боротьби з відмиванням коштів/фінансуванням тероризму.
- Виявлення ризиків та рекомендації щодо контрзаходів на національному та регіональному рівнях.

*Звітування та
оцінка по
MONEYVAL*

Взаємні оцінки. Кожна країна-член проходить комплексну оцінку приблизно кожні 6–8 років, оцінюючи:

- Технічну відповідність (закони та нормативні акти).
- Ефективність (результати виявлення та боротьби з відмиванням коштів/фінансуванням тероризму).

Подальша звітність. Країни повинні регулярно звітувати про прогрес у:

- Законодавчих реформах.
- Інституційних змінах.
- Підходах щодо кримінального переслідування та роботі правоохоронних органів.

MONEYVAL *та* **Європейська** **Комісія**

Європейська Комісія має **статус спостерігача** у MONEYVAL та виконує **активну координуючу і аналітичну функцію**:

- **Спостерігач у пленарних засіданнях.** Комісія бере участь у всіх пленарних сесіях MONEYVAL, на яких: обговорюються звіти про взаємну оцінку країн, аналізуються прогрес у виконанні рекомендацій FATF, формуються висновки щодо заходів AML/CFT у конкретних країнах.
- Комісія **надає технічні коментарі** щодо законодавства країн, зокрема коли воно пов'язане з **європейським законодавством або політикою наближення до ЄС.**
- **Інформування про політику ЄС.** DG FISMA та інші директораті Комісії надають інформацію про: поточні зміни в AML/CFT-регулюванні ЄС; розробку AML Rulebook і AMLA; інституційні та наглядові ініціативи в ЄС.
- **Взаємне доповнення процедур оцінювання. У випадках,** коли країна-кандидат на вступ до ЄС (наприклад, Україна, Молдова, Грузія) проходить оцінювання MONEYVAL, Комісія **використовує результати оцінки** як елемент у процесі євроінтеграції, **узгоджує свої рекомендації** щодо змін у законодавстві з рекомендаціями MONEYVAL.

Завдяки статусу спостерігача Комісія має **прямий доступ до результатів оцінок**, що покращує узгодження між стандартами FATF, рекомендаціями MONEYVAL та *acquis* ЄС у сфері AML/CFT.

EU Supranational Measures in MONEYVAL 5th Round Mutual Evaluation Reports.

Egmont Group

Egmont Group of Financial Intelligence Units — це глобальна міжнародна організація, яка об'єднує підрозділи фінансової розвідки (FIU) з понад 170 країн світу. Її мета — зміцнення міжнародного співробітництва та обміну інформацією між FIU для ефективної протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Організація названа на честь місця проведення першої зустрічі FIU в палаці Егмонт у Брюсселі (1995 рік).

- **Обмін фінансовою розвідкою** між FIU через захищену платформу **Egmont Secure Web (ESW)**.
- **Розробка методологій, аналітичних інструментів та типологій** (наприклад, ризики в нерухомості, торгівлі, криптовалютах).
- **Оцінювання спроможності FIU** країн-членів.
- Проведення спільних навчань та аналітичних досліджень, координація із FATF, MONEYVAL, INTERPOL, UNODC, ЄС тощо.

У 2018 році Держфінмоніторинг отримав міжнародну нагороду **Best Egmont Case Award** за справу про повернення понад **1,5 млрд доларів США** незаконно виведених активів (справа Януковича).